

Geen geheime kabinetsformatie meer, volg het voorbeeld van Zwitserland

Posted on 30 januari 2021 by Gastauteur

door Willem Vrakking

We kijken uit naar de Tweede Kamerverkiezingen van 17 maart. Er wordt al druk gespeculeerd over welke partij met welke partij straks in de formatiebespreking zullen zitten. We hebben minstens 13 partijen die aan de verkiezingen mee doen. Daarvan zijn er mogelijk vier tot vijf nodig om een kabinet te vormen. Dat zal opnieuw een vermoedelijk krappe meerderheid in de Tweede Kamer hebben.

Veel Nederlanders kijken met grote belangstelling toe, hoewel dat proces via informateur en formateur grotendeels achter gesloten deuren verloopt. Met dagelijks de verslagen door de parlementaire journalisten. Zij staan bij de poort om informatie op te vangen over dat geheime proces, maar van hun verslag worden we doorgaans weinig wijzer.

Een snelle, eerlijke formatie...

Wat de meesten van ons willen, is dat de formatietijd zo snel mogelijk verloopt en dat de partij waar op je gestemd hebt gaat meedoen in de regering. De realiteit is dat de afgelopen formatiebesprekingen een steeds ingewikkelder kwestie zijn geworden. Weliswaar nog niet zo lang als in ons buurland België, maar toch.

Al die tijd is de demissionaire regering niet bij machte nieuw beleid te voeren. De regeerperiode van het nieuwe kabinet wordt ook nog eens verkort tot 4 jaar minus die forse formatietijd.

Ik denk dat we er goed aan zouden doen om eens naar een ander land te kijken dat goed scoort op de democratie-index van The Economist. Wat zou het mooi zijn als wij het ook zo kunnen aanpakken als Zwitserland. Zij hebben het idee van een formatietijd uitmondend in een regeerakkoord verlaten. Op de avond van de verkiezingsdag is meteen het volgende kabinet bekend.

In Zwitserland hebben ze ook zo'n 13 partijen, maar altijd nemen de vier partijen met de meeste stemmen automatisch plaats in het kabinet. De drie grootste met twee zetels, de vierde met één. Zij noemen dat hun 'formule magique'.

Inderdaad: een kabinet van 7 ministers, dat kan dus ook. Verkokeringskansen van beleidssectoren zijn daarmee al direct tot een minimum teruggebracht. Een regeerakkoord is niet nodig. Deze toverformule is een stilzwijgende ongeschreven regel, ontstaan uit een oude afspraak tussen de Zwitserse partijen. Ze doen dat zo al ruim 60 jaar.

De zeven ministers brengen als kabinet de aan hun regeringstafel door geheime stemming tot stand gekomen voorstellen naar het parlement. Het parlement besluit op basis van wisselende meerderheden in de beide kamers.

...waarbij veel kiezers zich vertegenwoordigd weten...

Natuurlijk heeft Zwitserland daar lang mee geoefend. Grote plus is dat niemand wordt uitgesloten. Geen partijen die in een cordon sanitaire zitten; geen grote oppositiepartij die buiten de regering zit. Wat wel jammer is, is dat je als kleinere

partij niet tot zo'n kabinet kunt toetreden (zoals bij ons nu de ChristenUnie). Maar het maakt een einde aan hun sleutelpositie als ze nodig zijn voor een coalitiemeerderheid. Die partijen kunnen hun initiatiefwetsvoorstellen net als nu blijven inbrengen.

Een Zwitserse aanpak zou Nederland veel voordelen bieden. De effectieve regeerperiode neemt fors toe door het ontbreken van een (lange) formatieperiode. Daarnaast wordt op deze wijze de polarisatie verkleind, de meeste burgers weten zich vertegenwoordigd in het kabinet. In Zwitserland is dat steeds meer dan 75% geweest.

...en weg met de in beton gegoten regeerakkoorden.

Niet onbelangrijk is ook, is dat er geen in-beton-gegoten regeerakkoorden nodig zijn. De flexibiliteit van regeren en reageren bij veranderingen in het sociaal en financieel klimaat wordt alleen maar groter. Daarnaast zullen nauwverwante partijen gaan fuseren, dat levert immers meer kansen op om bij de grootste vier te komen. En dat werkt versnippering tegen. De problemenlijst van de Staatscommissie Remkes, die in 2018 de Nederlandse democratie onderzocht, wordt zo ook weer korter.

Vanzelfsprekend zal een dergelijke vernieuwing bij ons niet zo maar doorgevoerd worden. Wij hebben een andere geschiedenis dan de Zwitsers. Maar ik wil laten zien hoe het ook kan en hoe we op termijn misschien ook zoiets kunnen proberen, naast de andere goede voorstellen van de commissie-Remkes. Wellicht een idee om hiervoor een commissie Remkes-2 te initiëren, deze keer bijgestaan door Zwitserse adviseurs.

Willem Vrakking is ingenieur, bedrijfseconoom en organisatieadviseur en was hoogleraar. Hij is medeoprichter van de Holland Consultancy Group. Een korte versie van dit artikel verscheen in het Financieele Dagblad.